

I. Czy w dziejach Polski Ludowej dostrzega Pan/Pani tematy dotychczas pominięte? Prosilibyśmy o wysunięcie postulatów badawczych.

Ograniczam się do dziejów kościelnych. Tematy w ogóle nie poruszane lub tylko marginalnie są następujące:

1. Wpływ duchowieństwa na uodpornienie społeczeństwa w stosunku do:
a) indoktrynacji partyjnej, b) modelu życia lansowanego przez reżim PRL.

2. Znaczenie prymasa Stefana Wyszyńskiego dla: a) integracji społeczeństwa w duchu tradycji narodowej, b) obrony polskiej racji stanu w konkretnych warunkach obozu socjalistycznego, c) kształtowaniu religijności w epoce posoborowej.

3. Z pogranicza historii i socjologii: badania nad pochodzeniem społecznym duchowieństwa po 1944 r. z próbą formułowaniu tez dotyczących genezy postaw.

II. Jaką rolę w warsztacie badawczym historyków, zajmujących się dziejami Polski Ludowej, odgrywają, a jaką winny odgrywać, różne kategorie źródeł?

Ad 2. Przesadna koncentracja na źródłach dotyczących represji, martyrologii, natomiast zbyt małe uwzględnianie źródeł obrazujących mechanizmy działania po obu stronach: państwowej i kościelnej, zwłaszcza tej ostatniej. Skutek jest taki, że często normy traktuje jako *res gestae*.

III. Czy w Pana/Pani warsztacie naukowym wykorzystuje Pan/Pani monografie i wydawnictwa źródłowe dotyczące historii Polski Ludowej, opublikowane przed 1989 r. – i dlaczego?

Jest to oczywiste, gdyż np. kryterium wartości wydawnictw źródłowych leży w autentyczności zawartego w nich materiału i tylko pod tym kątem należy je oceniać, nie zaś pod kątem czasu ich ukazania się. Podobnie monografie. Pochodzące z czasów objętych cenzurą muszą być wykorzystane z uwzględnieniem tego faktu. Pomijanie tej literatury dyskwalifikuje wartość opracowań.

IV. Jaką nazwę okresu 1944/45–1989 uważa Pan/Pani za odpowiednią – Polska Ludowa? PRL? Peereł? Rzeczpospolita Druga i Pół? Polska pod okupacją sowiecką? Ewentualnie prosimy o własne propozycje.

Pod względem rzeczowym, jedynie Polska Rzeczpospolita Ludowa odpowiada kryteriom przyjętym w nauce, ponieważ taka była oficjalna nazwa państwa od 1952 r. Pewien kłopot sprawia okres 1944–1952. Wtedy nazwa brzmiała: Rzeczpospolita Polska. W związku z tym dla określenia całości okresu 1944–1989 można użyć nazwy: Polska pojałtańska, czy podobnie, ale koniecznie nazwa musi się

pokrywać z faktyczną rzeczywistością, co np. nie zachodzi w wypadku określenia: Polska pod okupacją sowiecką, podobnie, jak Rzeczpospolita Druga i Pół.

V. Czy opublikował(a) Pan/Pani także jakieś prace naukowe dotyczące innych okresów dziejów Polski lub z zakresu dziejów powszechnych? (Oczywiście możliwa jest odpowiedź: nie dotyczy).

Tak. Na przykład *Niemcy, zarys dziejów* (2 wydania); *Życie religijne w Polsce pod okupacją hitlerowską* (2 tomy), jako redaktor i współautor. Prace wymienione w danych osobowych, ukazały się drukiem.

VI. Prosimy wymienić nazwiska historyków zajmujących się dziejami Polski Ludowej, których uznaje Pan/Pani za autorytety naukowe.

Jest ich w moim przekonaniu co najmniej kilkunastu, ale zrezygnuję z ujawnienia moich preferencji, nie chcąc pomniejszać autorytetu żadnego z nich. W moim przekonaniu, gdy chodzi o wielką pomocność i przydatność dla badań zarówno dotyczących dziejów Polski, jak i Kościoła mają prace Henryka Dominiczaka na temat organów bezpieczeństwa PRL, ponieważ cechuje je ścisłe odniesienie do ważnych źródeł i ukazanie na podstawie procedur stosowanych przez te organy. Nie cenię prac zaprawionych emocją i obrazujących rzeczywistość na zasadzie *pars pro toto*.

Ks. prof. dr hab. Zygmunt Zieliński, ur. w 1931 r., w 1957 r. ukończył Wyższe Seminarium Duchowne w Gnieźnie, następnie w 1964 r. Wydział Teologiczny Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (praca magisterska: *Zarząd majątkiem kościelnym w archidiecezji gnieźnieńskiej w czasie kulturkampfu 1874–1886*), w 1965 r. obronił pracę doktorską pt. *Wykonanie ustaw sejmu pruskiego z 11 VI 1873 r. o kształceniu i zatrudnieniu duchowieństwa na terenie archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej 1873–1887*, przygotowaną pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Mieczysława Żywczyńskiego, w 1972 r. habilitował się na podstawie rozprawy pt. *Kościół katolicki w Wielkim Księstwie Poznańskim w latach 1848–1865*.

Pierwsza publikacja dotycząca okresu 1944/1945–1989: *Margines egzystencji politycznej Kościoła w PRL*, w: *Kultura polityczna w Polsce. Wizje przyszłości*, t. 3, red. M. Kosman, Poznań 2000, s.79–90. Dzieła autorskie: *Epoka rewolucji i totalitaryzmów. Studia i szkice*, Lublin 1993; *Kościół i naród w niewoli*, Lublin 1995; *Polska dwudziestego wieku. Kościół, naród, mniejszości*, Lublin 1998; *Katolicyzm, człowiek, polityka – przeszłość i terażniejszość*, Lublin 2002; *Kościół w kręgu rzeczywistości politycznej*, Lublin 2003; *Kościół w Polsce 1944–2002*, Radom 2003.
